

La hivernada

Per **Manuel Suárez**

ornitologia@gobmallorca.com

Quan xerram de la hivernada de les aus, la podem entendre com el lloc on les aus passen l'hivern, però en realitat és molt més que això, ja que implica altres aspectes com la migració, l'hàbitat i un període de temps molt més ampli.

A finals d'estiu, milers d'aus del centre i nord d'Europa comencen un viatge necessari cap a zones climàticament més benèvols situades al sud. Primer ho fan unes poques, aquelles que no han aconseguit criar per diversos motius, ja sigui perquè són massa joves, perquè no han trobat parella, perquè han perdut la posta que havien fet... Aquestes aus van baixant sense presses, de fet algunes inicien el seu viatge ja en ple estiu.

Seguidament, viatgen totes aquelles espècies que anomenam migradores transaharianes, que són aquelles que tenen el seu destí més enllà del sud del desert del Sàhara. Milions i milions d'aus, poblacions senceres d'aquestes espècies transaharianes, parteixen cap el sud i deixen Europa per recórrer els milers de quilòmetres que les separen de les seves zones d'hivernada. Moltes d'elles passaran per damunt nostre sense quasi assabentar-nos-en, ja que el viatge és llarg i no solen perdre gaire temps en aturades, si ho poden evitar. És per això, que abans de partir, se veuen obligades a acumular una gran quantitat de greix, que els servirà per afrontar la important despesa energètica que implica aquest difícil i llarg

viatge de supervivència. Abans de l'arribada de la tardor, la majoria d'aquests individus ja hauran realitzat el recorregut.

És per aquestes dates, a la tardor, quan la resta d'espècies, les presaharianes, inicien un viatge més curt amb la intenció de passar l'època hivernal al sud d'Europa i al nord d'Àfrica, on les probabilitats de supervivència són més favorables que a les zones d'origen. De cop, i en unes poques setmanes, tots aquests territoris s'omplen de nouvinguts que provoquen un augment espectacular de la densitat d'individus. Per a aquestes espècies, les Illes Balears són la seva zona d'hivernada. Rupits, xàtxeros blancs, coa-roges de barraca, tords, arners, blavetes, cetles rosses, coers, grues, agrons blaus, durbecs, llunets, corpetasses, xalambrins... són només algunes de les 80 espècies diferents que ens arriben de fora i trien les nostres illes per passar un hivern més benèvol.

És a finals de gener quan algunes aus ja comencen el seu viatge de tornada. Els mascles de totes les espècies, molts dels quals

ni tan sols arriben a les nostres illes en el viatge d'anada, avancen el seu retorn tant com poden, ja que aquells individus que es procurin els millors llocs per criar tindran moltes més possibilitats de trobar femella i reproduir-se. Aconseguir un bon lloc i defensar-lo és la seva opció, però arribar prest comporta també el perill de trobar-se amb una baixada sobtada de les temperatures que pot resultar mortal per a l'individu.

MANUEL SUÁREZ

Els hiverns més durs arriben a la serra de Tramuntana hivernants com els durbecs (*Coccothraustes coccothraustes*), els llunets (*Carduelis spinus*) o el pinsà mè (*Fringilla montifringilla*).

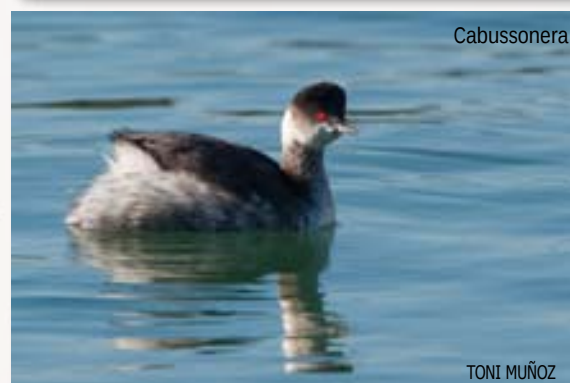

Durbec (*Coccothraustes coccothraustes*) CATI ARTIGUES

Cetla rossa

TONI MUÑOZ

Cabussonera

TONI MUÑOZ

La cetla rossa (*Anas crecca*) és un dels nostres aucells aquàtics hivernants més comuns. Durant el recompte realitzat al gener de 2010 es comptabilitzaren quasi 3.000 exemplars a l'illa de Mallorca. La cabussonera (*Podiceps nigricollis*), en canvi, hiverna de forma escassa a Mallorca mentre que és molt més abundant a Eivissa i Formentera.

ESTUDI DELS AUCELLS

L'Atles d'hivernants

Per **José Luis Martínez**
joseluismartinezmartin@yahoo.es

Els censos hivernals, un nou període d'estudi

Un dels moments menys coneguts i estudiats de la vida de les aus és, sens dubte, el període hivernal. Les dures condicions meteorològiques, juntament amb un comportament molt més silenciós d'un bon nombre d'espècies i individus, compliquen l'aplicació dels mètodes d'estudi que s'empren per censar-los. No obstant, durant aquest mateix moment de l'any és també quan es dona una major mortalitat d'aus, aspecte fonamental a tenir en compte per entendre les dinàmiques poblacionals, tant de les aus sedentàries, que viuen tot l'any a les nostres illes, com de les hivernants, que són aquelles que ens visiten per passar l'hivern.

Des de fa dos hiverns, el GEN-GOB Eivissa, el SOM Menorca i el GOB Mallorca han posat en marxa el *I Atles d'aus hivernants de les Illes Balears*. Més de 120 persones realitzen diversos censos i recorreguts per avaluar les poblacions hivernants. S'han dividit les illes en quadri-

cules de 5x5 km i se realitzen 8 recorreguts per quadrícula i any, comptabilitzant les espècies i el nombre d'exemplars que apareixen a cada una d'aquestes divisions. El treball de camp es desenvoluparà durant 3 hiverns.

Amb aquesta metodologia no coneixem únicament quines són les espècies que es presenten durant l'hivern, sinó també en quina quantitat ho fan, en quin lloc de les illes les trobam i quins tipus d'hàbitat ocupen. Per a algunes espècies, com les aus nocturnes, les aquàtiques, els agrons o les aus marines, es realitzen censos específics per conèixer quins són els seus efectius. La peculiar biologia de les aus nocturnes o marines, la concentració a llocs con-

crets de quasi tota la població, en el cas de les aus aquàtiques, o els agrons en dormidors comunals així ho requereix. A més a més, realitzant aquest procés de recompte dels aucells durant 3 hiverns consecutius, podem saber si es produeixen variacions entre els anys en funció de les diferents condicions meteorològiques anuals.

Tota aquesta informació és acumulada en bases de dades que facilitaran els coneixements necessaris per intentar respondre les preguntes que es fan sovint els encarregats de la conservació de la nostra avifauna: quins? quan? on? en quina quantitat? i, sobretot, per què? •

Per què les Balears?

Hi ha diversos factors que fan atractives les Balears per a aquestes espècies d'aus, però tots depenen d'un "tàndem" molt important: temperatures moderades i aliment abundant.

Per a les aus aquàtiques i els limícoles, per exemple, les zones humides de la Mediterrània són llocs perfectes per passar-hi l'hivern, ja que les pluges de tardor fan augmentar la seva superfície inundada i, per tant, l'aliment i, d'altra banda, les temperatures suaus de l'hivern no permeten que l'aigua se congeli, al contrari del que succeeix amb freqüència a latituds més septentrionals.

Per altra banda, a les Balears, com a altres zones de la Mediterrània, moltes plantes amb fruits carnosos com la mata (*Pistacia lentiscus*), l'aladern (*Phillyrea angustifolia*) l'ullastre (*Olea europaea var sylvestris*), l'arritja (*Smilax aspera*) o la murta (*Myrtus communis*), entre d'altres, cercant una relació d'interès mutu, ofereixen a la tardor la màxima maduració dels seus fruits. Aquest fet coincideix amb els moviments migratoris i la hivernada dels aucells, que troben a l'arribada un tipus d'aliment amb un alt contingut en greixos i aigua. La planta s'assegura, a canvi, la dispersió de les seves llavors. •

MANUEL SUÁREZ

Mata (*Pistacia lentiscus*) - Planta dioica abundant a les garrigues i sotabosc de pinars i alzinars. Els seus fruits, molt aromàtics, són decisius en l'alimentació de molts petits passeriformes que ens visiten durant l'hivern. De fet, diversos estudis identifiquen el fruit de la mata com un dels més consumits durant l'octubre i novembre. Nutricionalment rics, contenen nivells elevats de greixos assimilables i proteïnes.